

PROGRAMIRODA

H-1112 BUDAPEST, Budaörsi út 45.
Telefon: (36 1) 309-2627
www.gyerekesely.hu

Az MTA GYEP Iroda nyílt levele a döntéshozókhoz

Mi is lesz a gyerekekkel?

A gyerekek legalább negyede szegénységben él. Az arány 2008 óta folyamatosan nő. A válság súlyosbította a helyzetet. A kormány lehetőségei régóta szűkösek, és várhatóan azok is maradnak. Ilyen körülmények között legalább az állami újraelosztásban prioritásnak kell tekinteni azokat az eszközöket, amelyek gátolják, legalább lassítják a jövőt is romboló mély és tartós nyomort, és egyben – automatikus stabilizátorként – valamennyire tompítják a válság hatásait. Az automatikus stabilizátorok alulról valamennyire korlátozzák az egyenlőtlenségeket, és gátolják például a jövedelmek olyan radikális visszaesését, amely a fogyasztást, és ezzel a kínálatot, a termelést is visszaveti. Az automatikus stabilizátorok között a legfontosabbak a progresszív adórendszer, a munkavállalói jogok, munkanélküli ellátások és általában a jóléti ellátások. Mindezek a rendszerek évek óta gyengülnek. Ez súlyosan érinti a gyermekeket és gyermekes családokat. Az alábbiakban csak a gyermekek-gyermekesek széles körét érintő problémákra hívjuk fel a figyelmet.

1. Indexelés hiánya

2008. január elsején emelték utoljára a nyugdíjminimumot, ami máig 28,500 Ft. Ezzel változatlan maradt minden ehhez kötött támogatás, vagyis a GYES, a közmunkára várók rendelkezésre állási támogatása, stb. Csak az átlagos árindex mintegy 12 %-os emelkedése miatt 2011. január 1-től ezeknek az összegeknek havi 3600 Ft-tal többnek, 32 100 Ft-nak kellene lenniük. A családi pótlék is beragadt a 2008-as szinten, ami gyerekenként (gyerekszámától függően) havi 1500 -2000 Ft veszteséget jelent. Ez 2 millió gyerek, ill. gyerekes család mindegyikét érinti. A gyerekek közül 6-700 ezer él a szegénységi küszöb alatt. E családokban többletvesztést jelent a többi ellátás stagnálása. Az indexelés hiánya a természetbeni ellátásokat, például a gyermekek intézményi étkezését és a nekik nyújtott szolgáltatásokat érinti.

2. Szociális minimum hiánya

Az Alkotmány sokat vitatott 70/E. paragrafus (1) pontja értelmében az állampolgároknak (szükség esetén) joguk van a megélhetésükhöz szükséges ellátáshoz. Az Európai Unió szelídebben fogalmaz, de egyre nagyobb nyomatókkal igényli, hogy tagországai biztosítsanak állampolgáraiknak tisztes megélhetést lehetővé tévő szociális minimumot. Magyarországon eddig nem volt politikai napirenden a szociális minimum közelítése. Ennek az eszköznek a hiánya az egyik oka a súlyos szegénységnek. 2009-ben a különböző nagyságú családok egy főre vetített, KSH által számított létminimumai 50-60 ezer Ft között voltak. Ugyanakkor ténylegesen a jövedelem-eloszlás alsó tizedében 2009-ben az átlagos jövedelem 23 ezer Ft volt, és csak a 4. decilis felső határa közelít 60 ezer Ft-hoz. Az összes gyerekes család tagjainak mintegy 60 százaléka az alsó 4 jövedelmi tizedhez tartozott, azaz a létminimum alatt él.

3. Szegénység és egyenlőtlenségek csökkentése?

A gyerekszegénység, mint a szegénység általában, összefügg az egyenlőtlenségek mértékével. Az adórendszer felhasználható az egyenlőtlenségek alulról és felülről korlátozására. Az európai régi tagállamok mindegyikében progresszív az adó, és (egy kivétellel) mindegyikben legalább évi kb. 1,5 millió Ft, az eltartottak számának megfelelően növekvő határú az adómentes vagy 0-kulcsos sáv, ami a megélhetési minimumot a családnál hagyja. Ezekhez hasonló Lengyelország és Szlovénia adórendszere, illetve Magyarországé 1996-ig. Egykulcsos adórendszert csak kelet-európai tagállamok (és a még keletibb országok) vezettek be, 13 és 33 % közti kulccsal. Ezek között csak két országban (Észtország, Szlovákia) van megfelelő szintű (legalább fél millió Ft-nak megfelelő nagyságrendű), a jövedelemmel esetleg csökkenő, az eltartottak számával növekvő megélhetési minimumhoz kapcsolódó, indexelt adómentes sáv.

Magyarország most a romániaihoz hasonló, 16%-os kulccsal működő, egyelőre a megélhetési minimum védelme, azaz adómentes sáv nélküli adórendszert készül bevezetni. (2011-től az e funkciót részben betöltő adójóváírás havi maximális összege a mai 15.100 Ft-ról 12.100 Ft-ra csökken.) Ezt kombinálja egy szokatlan családi adóalap-kedvezményrel, amelyben a jövedelemmel növekszik az érvényesíthető kedvezmény, a 3 és több gyerekeseknél a mai családi pótlék kétszereséig. Az 1 gyerekesek 1,3 millió, a 2 gyerekesek 1,9 millió, a 3 gyerekesek 5,9 millió Ft évi bruttó kereset mellett tudják a teljes kedvezményt érvényesíteni. A gyermekek 40 %-a olyan családban él, amelyben nincs kereső, vagy olyan kevés a kereset, hogy elesnek az adókedvezménytől. A részleges igénybevétel a 3 és több gyerekeseknél lesz a leggyakoribb – miközben egy olyan javaslat is ismertté vált, amely a gazdagok családi pótlékát meg kívánja szüntetni, amely ellentmond az adókedvezmény törekvésnek. Az adócsökkentés és a gyerekkedvezmény becslések szerint 2011-ben mintegy 300 milliárd forinttal, 2012-től évente további 150-200 milliárd forinttal fogja növelni a tehetősebbek jövedelmét, illetve csökkenteni az állam bevételeit. Ez az összeg már 2011-ben csaknem annyi, mint az összes kifizetett családi pótlék.

4. Hogyan tovább?

A gyermekszegénység csökkentése minden kormányzati információ szerint prioritás marad. A kormányzat vállalta, hogy az Európai Unió magyar elnöksége idején középpontban fogja tartani a gyerekszegénység problémáját. A kormányzati döntések eddig nem felelnek meg ennek az elköteleződésnek. A gyermekek és gyermekes családok érdeke azt kíváná, hogy a kormányzat:

- sürgősen emelje a 2008 óta nem indexelt ellátásokat, a családi pótlékot, a nyugdíjminimumot, az ehhez kapcsolódó segélyeket, illetve a gyermeket érintő természetben és szolgáltatási normatívákat;
- kezdje meg a szociális minimum közelítési lehetőségeinek kidolgozását;
- az adórendszert egészítse ki egy adómentes, a létminimumhoz közeli összegű adómentes sávval;
- a negatív adó valamilyen formájával kárpótolja, legalább részben, azokat a családokat, amelyek a gyermekek utáni adókedvezményeket nem tudják igénybe venni.

Mindennek forrását a személyi jövedelemadó csökkentésének halasztásából lehetne megteremteni.

Budapest, 2010. október 26.

MTA TK Gyerekszegénység Elleni Program Iroda
Ferge Zsuzsa programvezető